

A HÜLYESÉG DICSÉRETE — ÖNDICSÉRET —

Olvastam volt a Hitel testvérlapjában, az Élet és Irodalomban, hogy Eörsi István kapott egy küldeményt, a következő (hosszú távon igaz) megállapítással: MEGHALTOK MIND, s már hetek óta ígértem e helyt, hogy elemezni fogom e „gyöngyöt a mélyben”, de mindig elsodort, mi más is, egy-egy szó, a kibontakozás vagy az ütőképes emeszempékábépébe vagy Otto von Habsburg. — Egyébként egyáltalán nem értem, hogy mit csodálkozom az ő népszerűségén, amikor nagyatyját — ki minimo calculo a szintén jó becsben tartott aradi vértanúk gyilkosa — kedvesen ferencjósakázzuk . . . Ebből a szempontból jobbak a kommunisták, azok a kezdetektől fogva viharosan kedélytelen és humortalan, szigorú figurák (mert vagy cinikusok, vagy úgy hiszik, övék az igazság), vagy ha ez nem igaz is, szerintem ez így jött át a Bühnén, úgyhogy itt nem sok tere maradt a jóskázásnak (és sziszizésnek) . . . Bár most a *Gorbi*, majdnem olyan jó, mint a Dolly Roll.

Ez utóbbi mondatról jut eszembe mondani, hogy milyen jólesik nekem, hogy ilyen hülyeségeket beszélhetek. Persze mindig is efféléket beszéltem, vagy legalábbis egy jelentős szektora ilyen volt, csak akkor e mögött a civil kurázi tiszteletre méltó fényei lobogtak erotikusan.

Na most ennek hál' Istennek vége. A baj itt most csak az, kicsi baj, hogy egyfelől megígértem az *eörsiáda* elemzését, másfelől elfelejtettem, hogy hová akartam kifuttatni, mert azért kifuttatni ki akartam. Így itt maradtam édes kettesben a hülyeségemmel — amit akkor én most önökkel szépen meg is osztok.

Csodálkozásom, akár a zene, nem ismer határokat, látván, hogy tanult kollégám, Eörsi („vallom: egy tehetséges valaki”), minő botfülekkel megy el e rövid imperatív mellett, meghaltok mind!, tekintete mennyire partikuláris!

A megsebzett formáról, azaz hogy ez egy szonett-töredék már beszéltem. A betűk különböző újságokból vannak kivágvá s fölragasztva. Az ún. letraszet-irodalmat sokszor éri az ezotéria, a vértelenség vádjá. Csattanós a válasz! S honnét vágattak ki a betűk, minő periodikákból? Olyan egyszerű s tán hatásos és bizton hatásvadászó volna mondani, hogy a Népszabadságból . . . És ha a Hitel-ből? Az ÉS-ből? Vagy mély európai (tehát keresztény) tréfával: az Új Emberből? Vagy az Új Élet? A kékvérű cionista antiszemita, aki kikeresztelkedvén a keresztény kurzus posztszotalista demokratája . . . Mennyi kérdés . . . És mennyi szintje az értelmezésnek, olvasatnak, olvasónak s ragasztónak.

Biztos-e hát, noha, tudjuk, biztos csak a halál, jól értelmezi Eörsi a textust? Megítélésem szerint: nem. Nem akarok alantasan személyeskedni, de Eörsi, noha rokonszenvesen nem önmagáról beszél, fölstillizálja a lírai én helyzetét, és nem veszi észre a mű nagyon is kendőzetlen belső küzdelmét, és hát főként azt, hogy itt nem a társadalom vagy egy párt, sőt nem is a magánember, egyébként, Korom Mihály szép szavával, emberileg érthető tragédiájáról van szó (zárójel: nézve minap a tévében a Korom-interjút, elgondolom, hogy még két éve se lett volna nagy üzlet ezzel az emberrel úgymond élből találkozni), hogy itt természet személytelenebb, ezért grandiózusabb konfliktusa a tét. *Meghaltok* mind — bizony a vajtűl már látja: a tokhal! Ez az üzenet, der-die-das Stockfisch, s mire már utaltam, belül a finom rejtőzködés, az önmagunkkal való kötelező örök vita, tokhal, tokhal, rendben, de ez csak al-ok, azt tehát jól érzi a kiváló Eörsi, hogy az elmúlásra hajaz minden. Értünk haragszik, ki ellenünk — emlékezhetünk még a pangás éveiből.

Értelmezésemet megerősíti, hogy egy ismerősöm, aki, mikor még voltak grófnők és Erdély, grófnő volt Erdélyben, s többek közt erről is beszélt egy rádióműsorban, olyan grófozósban, mert annak most keletje van. (Keletje van a nyugatnak, pardon.) Ő kapott egy ilyenféle levelet, *te szemét oláh!* valahogy így. Nyilván mindenki látja az összefüggést, de azért kimondom: te szemét oláh! azaz *oil ah!* vagyis hogy tudniillik azokon az árva tokhalakon már az olaj se segít.

Meghaltok mind — olvasni se így kell, hanem emígy: Mind tokhal, meg . . . Lebegő sorvéggel. Azazhogy van folytatás.

Alle Völker sind natürlich scheusslich, természetesen minden nép szörnyű (förtelmes, undok, rettenetes), írja a szelíd, jó öreg Hermann von Keyserling. Nem tudom. Mennyi szépség itt, belső gondolati feszültség és külső artisztikum, és ezt mind mi hoztuk létre, a mi nyelvünk, a mi társadalmunk.

P. S.: Hallom, más is kapott ilyen fenyegetést. Munkaköri kötelességem a beleérező képesség, elgondoltam, hogy kapok egy ilyen levelet. Félek, nagyon csöndben volnék. Itt köszönöm hát Eörsinek, hogy szóvátette: helyettem.

Mindig legyen valaki, aki beszél.